

OY HARTWALL AB: ALKOHOLILAIN KOKONAISUUDISTUS SISÄLTÄÄ MUUTOKSIA OIKEAAN SUUNTAAN JA POSITIIVISIA VAIKUTUKSIA, MUTTA MYÖS PUUTTEITA

1. HARTWALLIN KANTA UUTEEN ALKOHOLILAKIESITYKSEEN

Hallituksen esitys uudeksi alkoholilain sisältää muutoksia oikeaan suuntaan mukaan lukien askeleen kohti vapaampaa alkoholipolitiikkaa nykyistä lupabyrokratiaa poistamalla. Lakimuutos johtaa Hartwallin arvion mukaan työllisyyden lisääntymiseen, kuluttajavetoisen maahantuonnin pienenemiseen sekä kotimaisen alkoholimyynnin ja alkoholiverotulojen kasvamiseen, joita on pidettävä myönteisinä ilmiöinä. Arvioimme lainmuutoksen lisäävän alkoholin kulutusta vain aavistuksen voimaantullessaan ja uskomme, että jo useamman vuoden jatkunut alkoholin kulutuksen lasku tulee jatkumaan myös tulevaisuudessa. Lakiesityksen myötä kulutus siirtyy edelleen väkevämmistä alkoholituotteista miedompisiin ja vähentää näin myös alkoholista johtuvia haittoja.

Hartwallin katsoo lakiesityksen positiivisena vaikutuksena olevan erityisesti alan työllisyyden kasvu Suomessa ja ennen kaikkea ravintolaelinkeinon piirissä. Kulutuksen siirtyminen yksityisestä maahantuonnista kotimaasta ostettuun tulee arviomme mukaan vaikuttamaan työllistävästi myös panimoteollisuuden sisällä. Nykyisin Suomessa valmistettujen tuotteiden osuus yksityisesti maahantuoduista panimojuomista on enää kolmannes. Lainmuutoksen myötä katsomme kotimaassa valmistettujen panimojuomien osuuden olevan merkittävästi isompi myynnin siirtyessä Suomeen.

Hartwallin näkemyksen mukaan lain valmistelu on kuitenkin ollut osittain puutteellista. Päälimmäisenä epäkohtana mainittakoon lain perusteluosan vahva asenteellisuus ja sen edustama yksipuolinen näkemys alkoholipolitiikasta. Alan elinkeinonharjoittajien intressit huomioidaan vajaavaisesti, minkä lisäksi pyrkimystä myönteiseen ja vastuulliseen juomakulttuuriin ei tuoda lakiesityksen perusteluosassa tai pykälissä esille.

Hallitus on ilmoittanut lakiesityksen tavoitteeksi sääntelyn purkamisen sekä pyrkimyksen alkoholin kulutuksen siirtämiseen yksityisistä tiloista anniskelupaikoille. Lakiesitykseen on kuitenkin tuotu näiden tavoitteiden vastaisesti uusia rajoitteita anniskeluelinkeinotoiminnalle. Tämän lisäksi päätösvaltaa on siirretty aluehallintovirastoille, mikä on omiaan aiheuttamaan epävarmuutta lain tulkinnasta sekä alueellisia eroja lain soveltamisessa. Lain perusteluosan osalta viittaamme lisäksi Panimoliiton omassa lausunnossaan esittämiin kommentteihin.

Vuonna 2007 lakiin lisätty 50 § *Hinnoittelu ja hinnan ilmoittaminen* eli ns. tarjouspykälä on edelleen epäkohtana myös uudessa lakiluonnoksessa. Pykälän on käytännössä osoitettu toimivan päinvastoin kuin lainsäätäjän aikanaan tarkoitti. Näin ollen pykälän tarkoitus on kääntynyt itseään vastaan ja ko. pykälä tulisi laista poistaa kokonaan.

2. PYKÄLÄKOHTAINEN KOMMENTOINTI

2.1 Vastuullisen juomakulttuurin tavoite mukaan lakiin

Hallitus on nimennyt lakiesityksen tavoitteeksi sääntelyn purkamisen. Nykyisellään lakiesityksen 1 §:n muotoilu ei vastaa lakiesityksen tavoitetta, vaan edustaa yksipuolista näkemystä ja rajoitteita korostava:

16.1.2017

1§ Lain tarkoitus. Alkoholipitoisten aineiden kulutusta vähennetään ja niihin liittyvää elinkeinotoimintaa rajoitetaan ja valvotaan alkoholin käyttäjilleen, muille ihmisille ja koko yhteiskunnalle aiheuttamien haittojen ehkäisemiseksi.

Hartwall on vastuullisen juomakulttuurin puolestapuhuja. Hartwallin näkemyksen mukaan 1 § pykälän tulisi kuulua seuraavasti:

1§ Lain tarkoitus. Lain tarkoituksena on alkoholin kulutusta ohjaamalla ehkäistä alkoholin yhteiskunnallisia ja sosiaalisia haittoja sekä edistää vastuullisen juomakulttuurin kehittymistä Suomessa.

2.2 Hyvän tavan vastaisuuden määritelmä heikentää lain ennakoitavuutta

Lakiesityksen muotoilu 4 § Elinkeinonharjoittajan yleiset velvollisuudet:

Alkoholipitoisten aineiden valmistusta, maahantuontia, maastavientiä, myyntiä, käyttöä sekä markkinointia elinkeinotoiminnassa harjoittavan on seurattava oman toimintansa aiheuttamia edellä 1 §:ssä tarkoitettuja haitallisia vaikutuksia ja pienennettävä niitä tässä laissa säädetyillä ja muilla käytettävissä olevilla keinoilla mahdollisimman vähäisiksi.

Edellä 1 momentissa tarkoitettu elinkeinotoiminta ja sen yhteydessä sopimuksen tai muun järjestelyn mukaisesti harjoitettava elinkeinotoiminta ei saa olla hyvän tavan vastaista.

Elinkeinotoimintaa pidetään hyvän tavan vastaisena, jos se on selvästi ristiriidassa yleisesti hyväksytyjen yhteiskunnallisten arvojen kanssa ja erityisesti, jos siinä suhtaudutaan hyväksyvästi tai välinpitämättömästi terveyden vaarantamiseen alkoholin vaikutuksen alaisena taikka huumausaineilla, lääkevalmisteilla tai kemikaaleilla.

Hartwallin näkemyksen mukaan 4 § sisältämä hyvän tavan vastaisuuden määritelmä on sinänsä myönteinen. Se kuitenkin jättää tilaa tulkinnanvaraisuudelle ja heikentää näin lain ennakoitavuutta elinkeinonharjoittajan näkökulmasta. Hartwall suosittelee määritelmästä annettavaksi selkeän soveltamisohjeen tulkinnanvaraisuuksien välttämiseksi.

2.3 Lupatyyppien poistaminen myönteinen muutos, uusien rajoitteiden tuominen ristiriidassa lakimuutoksen tavoitteen kanssa

Lakiesityksen muotoilu 20 § Lausunnot ja tiedonsaanti anniskelulupahakemuksesta:

Lupaviranomaisen on pyydettävä lausunto anniskelulupahakemuksen toimipaikan sijaintikunnalta ja poliisilta. Lupaviranomaisen on lisäksi ilmoitettava saman kiinteistön sekä viereisen ja vastapäätä olevan asuinkiinteistön omistajalle ja haltijalle hakemuksesta ja varattava hänelle tilaisuus esittää huomautuksensa, jos hakemus koskee anniskelua ulkotiloissa tai kohteessa on aiemmin esiintynyt järjestyshäiriöitä tai meluhaittoja. Luvanhakija voi huolehtia ilmoittamisesta ja liittää hakemukseensa selvityksen mahdollisista huomautuksista.

Edellä 1 momentissa säädetyistä voidaan poiketa, jos lausuntojen ja huomautusten saaminen on selvästi tarpeetonta aiemmin saatujen lausuntojen ja huomautusten, paikan toiminta-ajatuksen tai muun vastaavan seikan vuoksi.

16.1.2017

Jokaisella on oikeus pyynnöstä saada tieto vireille tulleista anniskelulupahakemuksista ja esittää huomautuksensa hakemuksen johdosta. Hakemuksesta ilmoittamisesta ja huomautuksen tekemisestä säädetään tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

Hartwall pitää lakiesityksen yhtenä kiitettävänä piirteenä eri tyyppisten anniskelulupien poistamista. Tämä yksinkertaistaa sääntelyä alan toimijoiden näkökulmasta sekä poistaa turhaa viranomaisbyrokratiaa. Se on myös linjassa hallituksen linjauksen kanssa sääntelynpurusta.

Lakiesityksen 20 §:n on anniskeluluvan edellytykseksi kuitenkin tuotu uutena vaatimuksena naapureiden kuulemiset. Tämän lisäksi erillisellä asetuksella on tarkoitus säätää yksityiskohtaisemmin vaadittavista ilmoitusajoista ja –käytännöistä.

Jotta lakimuutoksen tavoitteeksi nimenomaisesti nimetty sääntelyn purkaminen ja anniskeluluvan lupaprosessin yksinkertaistaminen toteutuisi, ovat edellä mainitut lisäedellytykset Hartwallin näkemyksen mukaan ristiriidassa edellä mainittujen tavoitteiden kanssa ja ne tulevat pitkittämään sekä hankaloittamaan elinkeinonharjoittajien lupaprosessia kohtuuttomasti.

2.4 Vastuullisen juomakulttuurin tavoitteen edistäminen

Lakiesityksen muotoilu 23 § 2 momentti:

Hallintoneuvosto vahvistaa alkoholiyhtiölle edellä 1 §:ssä tarkoitettujen haittojen vähentämistä koskevan toimintasuunnitelman kalenterivuodeksi kerrallaan. Hallintoneuvosto antaa vuosittain sosiaali- ja terveystieteiden ministeriölle kertomuksen alkoholiyhtiön vähittäismyynnistä ja niistä toimenpiteistä, joilla yhtiö on pyrkinyt vähentämään 1 §:ssä tarkoitettuja haittoja.

Hartwall korostaa vastuullisen juomakulttuurin edistämistä suomalaisessa yhteiskunnassa. Pykälän 2 momentti tulisi muuttaa vastaamaan ehdotettua lain 1 §:ää seuraavasti:

*Hallintoneuvosto vahvistaa alkoholiyhtiöille edellä 1 §:ssä tarkoitettujen haittojen vähentämistä koskevan toimintasuunnitelman kalenterivuodeksi kerrallaan. Hallintoneuvosto antaa vuosittain sosiaali- ja terveystieteiden ministeriölle kertomuksen alkoholiyhtiön vähittäismyynnistä ja niistä toimenpiteistä, joilla yhtiö on pyrkinyt vähentämään 1 §:ssä tarkoitettuja haittoja **sekä edistämään vastuullista juomakulttuuria.***

2.5 Jatkoajan epääminen kuntakohtaisesti luo epätasa-arvoa elinkeinonharjoittajien keskuudessa

Lakiesityksen muotoilu 43 § 3 momentti:

Kunnalla on oikeus kieltää anniskelun jatkaminen kello 1.30:n jälkeen kunnan alueella tai määrätyllä kunnan alueella. Kunnan päätös voi olla voimassa toistaiseksi tai määräajan ja se tulee voimaan kuuden kuukauden kuluttua siitä, kun päätös on tullut lainvoimaiseksi.

Pykälässä annetaan kunnalle oikeus jatkoaikojen epäämiseen kuntakohtaisesti. Tämä asettaa sekä elinkeinonharjoittajat sekä kuluttajat palveluiden hankkijoina eriarvoiseen asemaan riippuen kotikunnasta.

16.1.2017

Koska lakiluonnokseen on lisätty mahdollisuus rajoittaa jatkoajoja aluekohtaisesti, ei koko kunnan kattava kiello ole Hartwallin mielestä perusteltu tai linjassa lakiesityksen nimetyn tarkoituksen eli sääntelynpurun kanssa.

2.6 Lakiperusteinen järjestyksenvalvojen lukumäärän sääntely on ristiriidassa sääntelyn purkua koskevan tavoitteen kanssa

Lakiesityksen muotoilu 44 § 1 momentti:

Jos anniskelua jatketaan anniskelupaikassa kello 1.30:n jälkeen, luvanhaltijan tulee asettaa kaksi yksityisistä turvallisuuspalveluista annetussa laissa (1085/2015) tarkoitettua järjestyksenvalvojaa jokaista alkavaa 200:aa asiakaspaikkaa kohti yksinomaan valvomaan järjestystä ja turvallisuutta anniskelupaikassa ja sen välittömässä läheisyydessä kello 24:stä asiakkaiden alkoholijuomien nauttimisen päättymistä seuraavan puolen tunnin ajaksi. Aluehallintovirasto voi poiketa järjestyksenvalvoja koskevista vaatimuksista, jos vaatimukset ovat selvästi tarpeettomia paikan toiminta-ajatuksen tai muun vastaavan syyn vuoksi tai järjestyksenvalvojen määrä ei ilmeisesti riittäisi järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi.

Hartwall katsoo lakiperusteisen vaatimuksen järjestysvalvojen tietyistä määristä anniskelupaikassa kohtuuttomaksi.

Lakiesityksen lähtökohtana on ollut elinkeinonharjoittajien toimintaa hankaloittavan sääntelyn poistaminen ja vastuun siirtäminen luvanhaltijoille, joiden tulee huolehtia huolehtia siitä, että järjestys ja turvallisuus säilyvät. Hartwall arvioi, että riittävänä kannustimena tähän toimii lakiesityksestä löytyvät muut keinot mm. omavalvontasuunnitelma, kiello-oikeus, uhkasakko, varoitus, laiminlyöntimaksu sekä uhka alkoholiluvan menettämisestä, mikäli häiriöitä ilmenee.

Lakiperusteiselle sääntelylle järjestyksenvalvojen lukumäärästä ei näin ollen ole järkeviä perusteluita ja se on ristiriidassa lakimuutoksen päätarkoituksen.

2.7 Uusimman oikeuskäytännön huomioiminen markkinoinnin sääntelyssä

Lakiesityksen markkinointia koskevan pykälän muotoilussa tulisi huomioida viimeaikainen oikeuskäytäntö (Dnro 04243/15/7209 pvm 22.4.2016), jossa ETA-alueen ulkopuolelle kohdistuva alkoholituotteiden markkinointi on sallittu niissä tapauksissa, joissa verkkosivuston ei voida katsoa olevan avoinna suomalaisille kuluttajille. Epäselvyyksien välttämiseksi hallinto-oikeuden ratkaisun osoittama linjaus tulisi selkeämmin tuoda esiin pykälän muotoilussa.

Vastaavasti 49 §:n viimeisestä momentista tulee poistaa sanat *Suomeen sijoittautunut*. Hartwall katsoo, että suomalaisille elinkeinonharjoittajille tulee sallia muualle kuin ETA-alueella vastaanotettavaksi tarkoitettu julkaisu- ja ohjelmatoiminta.

2.8 Ns. tarjouspykälän vaikutukset osoittautuneet tavoitteensa vastaisiksi

Lakiesityksen muotoilu 50 § *Hinnoittelu ja hinnan ilmoittaminen*:

16.1.2017

Kahden tai useamman alkoholijuomapakkauksen tai -annoksen tarjoaminen alennettuun yhteishintaan vähittäismyynnissä ja anniskelussa on kielletty.

Alkoholijuoman hinnasta annettavan hyvityksen, joka lasketaan alkoholijuomien tai muiden kulutushyödykkeiden ja palveluiden ostojen perusteella, tarjoaminen ja maksaminen on kielletty.

Alle kahden kuukauden ajaksi rajatusta alkoholijuomapakkauksen tarjoushinnasta ilmoittaminen vähittäismyyntipaikan ulkopuolella on kielletty.

Hartwall katsoo, että pykälä on poistettava kokonaisuudessaan. Vaatimus yksittäinen pullon tai tölkin hinnan laskemisesta yhtä edulliseksi kuin mitä edullisimmassa monipakkauksessa sekä vaatimus tarjousten kahden kuukauden kestosta tulivat voimaan vuonna 2007. Pykälä on kuitenkin johtanut täysin päinvastaiseen tulokseen kuin mihin alunperin tähdättiin: se on lisännyt ja pidentänyt tarjouskampanjointia entisestään.